

РЕЦЕНЗИЈА
НА РАКОПИСОТ „ПРАГМАТИЧКИ ИСТРАЖУВАЊА“ ОД АВТОРКИТЕ
ПРОФ. Д-Р МАРИЈА КУСЕВСКА И ПРОФ. Д-Р БИЛЈАНА ИВАНОВСКА,
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ, УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ ВО ШТИП

Врз основа на одредбите од Статутот и Правилникот за единствените основи за остварување на издавачката дејност на Универзитет „Гоце Делчев“ во Штип, како и Одлуката бр.1902-70/16 од 31.03.2021 од 225-та редовна седница на Наставно-научниот совет на Филолошкиот факултет одржана на ден 31.03.2021 година, избрана е Рецензентска комисија во состав:

1. проф. д-р Нина Даскаловска, Филолошки Факултет, Универзитет „Гоце Делчев“ - Штип; и
2. проф. д-р Драгана Кузмановска, Филолошки факултет, Универзитет „Гоце Делчев“ во Штип

за изготвување на извештај, рецензија на приложениот ракопис „**ПРАГМАТИЧКИ ИСТРАЖУВАЊА**“ од проф. д-р Марија Кусевска и проф. д-р Билјана Ивановска (уредници), наменет за наставниците, истражувачите и студентите од прв и втор циклус на студии при Филолошкиот факултет на Универзитет „Гоце Делчев“ во Штип, како и за сите други кои се интересираат за прагматиката.

По прегледот на ракописот Комисијата до Наставно-научниот совет на Филолошкиот факултет го поднесува следниот

ИЗВЕШТАЈ

Општи податоци за ракописот: Ракописот со наслов „ПРАГМАТИЧКИ ИСТРАЖУВАЊА“ од проф. д-р Марија Кусевска и проф. д-р Билјана Ивановска (уредници) е од областа на прагматиката. Целта на авторите на поглавјата е книгата да биде корисна за сите припадници на академската заедница кои се занимаваат или се интересираат за употреба на јазиците за комуникациски цели: наставниците и истражувачите на филолошките факултети и институтите за јазици, студентите од прв, втор и трет циклус на филолошките факултети како и наставниците по јазици во училиштата. Особено е важно да се овозможи пристап кон сите на кои прагматиката им е предизвик, без разлика на јазикот со кој се занимаваат. Вистински предизвик за авторите кои учествуваа во составувањето на оваа книга, како и на сите други кои се занимаваат со прагматички истражувања во нашата земја, претставува терминологијата. Оваа книга дава свој придонес и во тој поглед.

Податоци за обемот ракописот: Книгата се состои од тринаесет поглавја во кои се претставени истражувања од различни автори кои се занимаваат со прагматиката во Република Северна Македонија. Истражувањата се однесуваат на различни јазици: македонски, англиски, германски турски и италијанска, а вклучени се и истражувања на меѓујазикот на македонските изучувачи на странски јазици. Книгата е на Б5 формат и има 281 страница. Темите претставени во книгата се актуелни и модерни и вклучуваат истражување на употребата на јазикот во секојдневната комуникација, како и во јавниот и политичкиот дискурс и медиумите. Поголавјата во книгата покриваат различни прагматички области и овозможуваат запознавање со современите активности во оваа област во нашата земја. Целта на оваа книга е токму тоа – да даде преглед на некои прагматички истражувања во нашата земја со цел да ги претстави темите и методите на истражување кои се актуелни денес. Во сите истражувања користени се автентични материјали од јазични корпуси, медиуми и форуми, како и од литературни дела. Собраните материјали се анализирани и претставени со модерните методи на квантитативна и квалитативна анализа. Според досега кажаното, целите на составувањето на оваа книга е: 1. да ја промовира прагматиката и прагматичките истражувања, кои се релативно нови во светот, а особено се ретки во нашата земја; 2. да ја подигне свесноста за потребата од

создавање услови за развивање модерни методи за собирање на јазичниот материјал и негова анализа; 3. да го развие интересот кај студентите за прагматичките истражувања, особено при изработка на нивните дипломски, магистерски и докторски трудови.

Податоци за постоење на сличен или ист наслов: Книгата „ПРАГМАТИЧКИ ИСТРАЖУВАЊА“ од проф. д-р Марија Кусевска и проф. д-р Билјана Ивановска претставува прв труд на претставување на релевантни прагматички истражувања. Современиот начин на живеење и зголемената комуникација со луѓе од различни култури ја наметнува потребата за стекнување поголеми знаења за општествените вредности, начините на организација и комуникација во тие земји, но и за подобро разбирања на општествените вредности и форми во нашата земја. Јазикот, како средство за комуникација, е изграден врз основа на овие норми и со тоа ни овозможува да комуницираме на начин прифатлив во општеството. Но тие норми не се очигледни ниту за изворните, а уште помалку за неизворните говорители. Постои потреба за систематско истражување на формите и значењата преку кои културните и општествените вредности се изразуваат во јазикот. Во моментот, прагматичките истражувања засилено се спроведуваат во сите земји. Во нашата земја, за жал, овој вид на истражувања се сè уште ретки, се сведуваат на индивидуални обиди и доколку ги има, тешко се доаѓа до информациите за нив. Очигледно е дека постои потреба од зголемување на прагматичките истражувања и обезбедување достапност до нив. Како резултат на нивните претходни истражувања, авторите решија да ја покренеме оваа иницијатива за собирање на искуствата со овој тип на истражувања во нашата земја во книга.

Краток опис на содржината: Книгата „Прагматички истражувања“ опфаќа тринаесет поглавја. Во зависност од темата што ја работат, тие се обединуваат во неколку групи: говорни чинови, модификација на исказите, анализа на јавен говор и медиуми и поврзаноста на прагматиката со други дисциплини (семантика, социолингвистика, литература). Поголавјата се базираат на различни типови истражувања: еднојазични, контрастивни, и истражувања на меѓујазик. Во сите случаи користени се автентични материјали од јазични корпуси, медиуми и форуми, како и од литературни дела.

Групата за говорните чинови се состои од пет поглавја: две се во врска со англискиот јазик, едно се однесува на турскиот јазик, едно на германскиот и едно на македонскиот. Истражувањето на Ана Коцева во Поголавје 1 претставува контрастивна анализа на стратегиите за извинување во англискиот и во македонскиот јазик. Направено е врз основа на материјал собран преку онлајн прашалник поставен на Google forms, а квантитативната анализа е направена со Софтверски пакет за статистичка анализа во општествените науки и независен Т-тест. Во Поголавје 2, Сандра Донева исто така го истражува говорниот чин на извинување, но во меѓујазикот на македонските изучувачи на англискиот јазик. Во ова истражување, реализацијата на говорниот чин извинување се анализираме од два аспекта: нивото на познавање на англискиот јазик на изучувачите и зависноста од дадената ситуација, т.е. односот меѓу соговорниците во поглед на нивното општествено растојание, моќ и тежина на прекршокот. Говорните чинови во меѓујазикот на македонските изучувачи на странски јазици се разгледуваат и во Поголавје 3 и Поголавје 4. Во Поголавје 3, Марија Леонтиќ и Деспина Минова анализираат како студентите по турски јазик на Филолошкиот факултет во Штип го реализираат одбивањето барање во турскиот јазик. Материјалот за анализа беше собран преку игри по улоги (дијалози), а беше анализиран според Блум-Кулка и др. (Blum-Kulka, S., House, J., & Kasper, G., 1989). Предмет на истражување во Поголавје 4 е меѓујазикот на македонските изучувачи на германскиот јазик. Во него Билјана Ивановска ги промовира корпусните истражувања на меѓујазик со посебен осврт на формите на поздравување и обраќање во германскиот јазик и како македонските изучувачи ги користат. Анализата е направена врз основа на поткорпусот на германски меѓујазик во Македонскиот корпус на меѓујазик (МАКОР). Во Поголавје 5 фокусот е на изразување сочувство во македонскиот јазик. Во него, Силвана Нешковска и Виолета Јанушева анализираат како корисниците на Фејсбук иражуваат

сочувство во врска со смртта на познатата српска авангардна писателка, Исидора Бјелица. Истражувачкиот корпус се состои од 200 коментари постирани на оваа социјална мрежа анализирани со методи на квантитативна и квалитативна анализа.

Вториот дел содржи две поглавја поврзани со модификација на исказите. Во Поголавје 6, Марија Кусевска истражува како македонските изучувачи на англиски јазик на повисоките нивоа вршат модификација на исказите. Истражувањето е направено врз основа на поткорпусот на англиски меѓујазик во МАКОР, а рамката за анализа ги опфаќа средства за оградување во врска со пропозицијата, средства за изразување несигурност во врска со можноста на пропозицијата и средства за градење на интерперсоналните односи. Во Поголавје 7, Елени Бужаровска ги објаснува функциите на прагматичките кондicionали во говорниот македонски јазик. Посебен акцент се става на ако-изразите во псевдокондicionалите бидејќи тие се одликуваат со нагласена дискурсна функција на чие значење влијае видот на говорниот чин, контекстот и интерперсоналните односи меѓу соговорниците. За таа цел анализиран се примери на прагматички кондicionални реченици преземени од интернет и од збирки раскази напишани од помлади македонски автори.

Третиот дел се состои од три истражувања од областа на критичката прагматика/ критичка анализа на дискурс кои го анализираат политичкиот говор и говорот на форумите. Во Поголавје 8, Лилјана Митковска и Февзудина Сарачевиќ анализираат една дискусија на тема „Поврзаност на коронавирсот со 5G мрежата“ поставена на форумот Фемина. Основната цел на истражувањето е да се испита динамиката на комуникацијата преку интерактивни форуми во дискусија од типот „Искажување мислење“. Притоа анализираат како се одвива расправата, какви релации (групи и подгрупи) се создаваат, како се искажува припадност кон групата, со каков емоционален тон се обраќаат учесниците и колкава е застапеноста на учтивото и неучтивото однесување. Поголавје 9 и Поголавје 10 претставуваат анализа на политички дискурс. Во Поголавје 9, Зорица Трајкова се фокусира на последната дебата помеѓу македонските кандидати за претседател, Стево Пендаровски и Гордана Силјановска (одржана на телевизијата 24 вести на 03.05.2019) и последната дебата помеѓу американските кандидати за претседател, Џо Бајден и Доналд Трамп (одржана на Belmont University, Nashville, Tennessee на 22.10.2020). Нејзина цел е да ја анализира употребата на маркерите кои упатуваат на авторот и вклучувачките маркери, како и дискурските функции кои се изразуваат со нив во политичките телевизиски дебати. Резултатите од анализата ги потврдуваат поставените хипотези на трудот и јасно укажуваат на разликите во употребата на маркерите и дискурските функции изразени со нив од страна на политичарите и од двете земји, како и помеѓу победниците и оние кои ги изгубија изборите. Очигледно е и нивното влијание врз градењето на кредибилитет и воспоставувањето на соодветен однос со гласачкото тело. Во Поголавје 10, пак, Силвана Нешковска дава преглед на повеќе јазични одлики на политичкиот дискурс, почнувајќи од лексиката (употребена со позитивна и негативна конотација); синтаксичката структура на исказите (типови реченици, збороред, и сл.); присуството на стилските фигури (метафора, иронија, персонификација, хипербола и сл.); па сè до јазичните стратегии за изразување неучтивост и говор на омраза. Всушност, трудот нуди преглед на сознанија и резултати до кои дошла авторката во рамките на повеќе одделни истражувања на политичкиот дискурс генериран од актуелни домашни и странски политичари, и тоа во три типа ситуационски контексти: кога политичките субјекти се обидуваат да дојдат на власт, кога се на власт и кога ја напуштаат политичката функција.

Во четвртиот дел сместени се три поглавја кои укажуваат на поврзаноста на прагматиката со други лингвистички дисциплини. Поголавје 11 укажува на поврзаноста со семантиката, Поголавје 12 на поврзаноста со социолингвистиката, а Поголавје 13 со литературата и анализата на дискурс. Во Поголавје 11, Димитар Христовски се осврнува на индиректните средства за истакнување статусна супериорност кај кои се забележува тенденција на прагматичко издвојување на семантичкиот референт од секојдневниот говор. Статусната супериорност е пренесена преку имплицитната концептуална метафора ‘надредениот е необичен’. Принципот на необичност го проследува преку појавите како

номинална елипса, семантичка титуларна концептуализација, лексичка алтернација и заменска маркираност. Овој феномен е проследен во трите функции на јазикот: во идејната функција, во форма на имплицитната структурална метафора, во интерперсоналната функција, како нејзин прагматички ефект, и во текстуалната функција, преку јазичните средства со кои се реализира во јазикот. Во Поглавје 12, Марија Арсенкова ја истражува употребата на обраќањата госпоѓо и господине во современиот македонски јазик. За собирање на истражувачкиот материјал користен е прашалник со четири ситуации на обраќање што се разликуваат по две димензии, т.н. ситуациjsки фактори: говорниот чин или комуникациската цел (молба наспроти барање) и формалноста на контекстот (формален наспроти неформален). Истражувањето покажува дека госпоѓо и господине се учтиви, а не неутрални апелативи за непознати лица, но и дека може да имаат дополнително прагматичко значење (прекор и иронија). Во Поглавје 13, Јована Караниќ Јосимовска ја истражува категоризацијата и конструкцијата на идентитетот преку јазични елементи во италијанската мигрантска книжевност. Анализирани се три автобиографии на африкански автори во кои се издвојуваат текстуални и јазични елементи преку кои доаѓа до израз „мигрантот“ како категорија на припадност и нејзините поткатегории. Анализата покажува дека авторите на особен начин прибегнуваат кон одредени дискурзивни техники и стратегии во моментите кога доаѓа до израз нивниот идентитет, кој станува предмет на дискусија, конфликт или е ставен под знак прашање од страна на други ликови вклучени во нарацијата. Во овој труд се земени предвид: префрлање од еден на друг јазичен код (code-switching), цитирање, односно, пренесување на говор (speech quotation) и усогласување на значење (negotiation of meaning).

ЗАКЛУЧОК

Предложениот ракопис „ПРАГМАТИЧКИ ИСТРАЖУВАЊА“ од проф. д-р Марија Кусевска и проф. д-р Билјана Ивановска претставува современа збирка на истражувања со кои се продлабочуваат сознанијата за употреба на јазикот од гледна точка на неговите корисници. Темите обработени во неа се актуелни и релевантни за сите они кои се интересираат за комуникациските цели и карактеристики на јазикот. Особено е корисна за лингвистите и за студентите кои студираат јазици и други хуманистички дисциплини, но е соодветна и за сите кои се интересираат за јазикот и комуникацијата. Таа може да најде широка примена: на лингвистите ќе им помогне да го развијат својот интерес кон прагматиката и да ги определат рамките на своите истражувања, на студентите ќе им помогне при изборот и изработката на нивните дипломски, магистерски и докторски трудови, а кај сите читатели ќе ја подигне свесноста за различните начини на изразување.

Истражувањата вклучени во книгата се релевантни, систематски и логички организиран и даваат преглед на модерните прагматички истражувања. Теоријата ја поткрепуваат со конкретни јазични проучувања на различни јазици. Со тоа овозможуваат стекнување значајно познавање од областа на прагматиката и развивање интерес кон неа.

Со оглед на горенаведениот извештај кој ја потврдува соодветноста и потребата од ваква книга во нашата земја, со задоволство му препорачуваме на Наставно-научниот совет на Филолошкиот факултет при Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип да го прифати позитивно рецензирано ракопис со наслов „ПРАГМАТИЧКИ ИСТРАЖУВАЊА“ од проф. д-р Марија Кусевска и проф. Билјана Ивановска.

Рецензенти

проф. д-р Нина Даскаловска, с.р.

проф. д-р Драгана Кузмановска, с.р.